

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ เป็นการฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติการ (Pre-Service Training) เพื่อเตรียมเจ้าหน้าที่เข้าทำงานในหมู่บ้าน โดยมีแนวการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านศึกษาในหมู่บ้าน และนำข้อมูลหมู่บ้านมากำหนดเนื้อหาการศึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวิธีคิดแบบชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณี ปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ฯลฯ จากความเข้าใจหมู่บ้านเบื้องต้นนี้จะสามารถกำหนดแนวการทำงานพัฒนาหมู่บ้านของแต่ละคน ซึ่งมีข้อมูลหมู่บ้านเป็นพื้นฐาน

จากแนวการฝึกอบรม เช่นนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ โดยเฉพาะทางด้านหลักสูตร กลยุทธเทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อศึกษาให้เห็นและเข้าใจถึงมิติต่าง ๆ ของการฝึกอบรม จึงได้ใช้วิธีการที่จะศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ในด้านหลักสูตร กลยุทธเทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้แบบการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กล่าวคือ เข้าร่วมการฝึกอบรมตลอดกระบวนการโดยมีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมอบรม ร่วมจัดการฝึกอบรม ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทำการสังเกต ชุมคุย จดบันทึกไปด้วย โดยอาศัยการตีความเชิงรูปธรรมจากหลักการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Malcolm S. Knowles ในสมมุติฐานเบื้องต้น ๔ ประการ คือ มโนภาพแห่งตน (Self-concept) ประสบการณ์ (Experience) ความพร้อม (Readiness) และแนวโน้มการเรียนรู้ (Orientation to learning)

๑. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ในกระบวนการเรียนการสอนด้านหลักสูตร กลยุทธเทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ สำหรับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้
๒. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสอดคล้องและความสัมพันธ์ด้านหลักสูตร กลยุทธเทคนิคและทรัพยากรการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนการสอนสำหรับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้

ร้องให้ตามเกณฑ์การศึกษาที่ประยุกต์เชิงบูรณาการจากหลักการการศึกษา
ผู้ใหญ่ของ Malcolm S. Knowles

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย จึงมีขั้นตอนการวิจัย สามารถแยก
ได้ ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ประชากร
- ตอนที่ ๒ เครื่องมือในการวิจัย
- ตอนที่ ๓ การเก็บและรวบรวมข้อมูล
- ตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทั้งหมด จำนวน
๑๗ คน ประกอบด้วย

- ๑.๑ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโดย เป็น เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทฝ่ายผู้จัดการสนาม
ผู้ช่วยจัดการสนาม เจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านของโครงการประสานความร่วมมือ
มือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน ๔ คน
- ๑.๒ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมโดย เป็น เจ้าหน้าที่กองสนับสนุนของโครงการประสาน
ความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จำนวน ๔ คน
- ๑.๓ วิทยากรและคณะทำงานฝึกอบรม จำนวน ๔ คน
รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๑๗ คน

ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในฐานะผู้สนใจบ้าง กรรมการบริหารบ้าง แต่ไม่ได้จัด
เข้าเป็นประชากรในการวิจัยด้วยถือการเข้าร่วมไม่ถึงร้อยละ ๕๐ ของเวลาการฝึกอบรมทั้งหมด

ตอนที่ ๒ เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observa-
tion) โดยการเข้าร่วมตลอดการฝึกอบรมแล้วทำการจดบันทึก สังเกต พูดคุย ในขณะที่เฝ้ามอง
กันเพื่อมิให้ การวิจัยเกินขอบเขตการศึกษาจึงได้ใช้หลักการศึกษายุใหญ่ (Andragogy) ของ

Malcolm S. Knowles มาสร้างเป็นเกณฑ์การศึกษาในการทำวิจัย ซึ่งสามารถที่จะแจกแจงรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือการวิจัยได้ ดังนี้

- ๒.๑ ศึกษาจากเอกสารการฝึกอบรมของภาคีรัฐบาลและภาค เอกชนรวมทั้งทฤษฎี และหลักการศึกษานักผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดย เน้นหลักการศึกษานักผู้ใหญ่ของ Malcolm S. Knowles ในสมมุติฐานเบื้องต้น ๔ ประการ
- ๒.๒ ศึกษาการดำเนินการของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ ทั้งในแง่พื้นที่ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการ ขั้นตอนวิธีการ และโครงสร้างขององค์กร ซึ่งเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นใหม่เปิดรับเจ้าหน้าที่ทำงานพัฒนาชนบทในพื้นที่ของโครงการโดยจะมีการฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติการให้กับ เจ้าหน้าที่
- ๒.๓ ทำการศึกษาแผนงานการฝึกอบรมโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้จัดการโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และผู้ประสานงานชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน
- ๒.๔ ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลจากข้อ ๑, ๒ และ ๓ มาสร้างเป็นเกณฑ์การศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้
- ๒.๕ นำเกณฑ์การศึกษาในการทำวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนนักผู้ใหญ่ การอบรมหรือการพัฒนา จำนวน ๖ ท่าน ทำการพิจารณา เสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข โดยมีเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้
 - ๒.๕.๑ เป็นผู้มิประสพการณ์ในการทำงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน การอบรม หรือการพัฒนาชนบท เป็นเวลา ๕ ปีขึ้นไป
 - ๒.๕.๒ มีผลงานทางด้านการศึกษาอกระบบโรงเรียน การอบรมหรือการพัฒนาชนบท

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๖ ท่าน ได้แก่

๑. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรอะ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
๒. อาจารย์กรรณิการ์ แยม เกษร กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
๓. คุณเสมอ จันทร์พุด กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
๔. คุณประณีต สองเมือง กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
๕. คุณบำรุง บุญปัญญา ประธานกรรมการบริหารโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน
๖. คุณเรวดี ไชยพาน อธิการผู้อำนวยการฝ่ายฝึกอบรมของ International Institute of Rural Reconstruction Philippines.

๒.๖ จากนั้นนำเกณฑ์การศึกษามาสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยจำแนกลักษณะของเครื่องมือได้ ดังนี้

๒.๖.๑ การบันทึกกระบวนการฝึกอบรม ทำการบันทึกในทุก ๆ ด้านของการฝึกอบรม เช่น ด้านการวางแผน การจัดหลักสูตร การประชุมอบรม ฯลฯ แล้วนำมาแยกตามเกณฑ์การศึกษาในด้านหลักสูตร กลยุทธ์ เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ โดยทำการบันทึกตามลักษณะการดำเนินงานตามแผนการฝึกอบรม

๒.๖.๒ แบบสนทนาสัมภาษณ์ เป็นแบบสนทนาปลายเปิด ผู้วิจัยได้ใช้แบบสนทนาสัมภาษณ์ ทำการสนทนาสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ศึกษา เพื่อใช้ประกอบการสังเกตและการบันทึกของ เครื่องมือในข้อ ๒.๖.๑ นอกจากนี้ยังได้ชุดคุยสนทนา เป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับประวัติชีวิตความเป็นอยู่และทัศนคติต่าง ๆ ไป

ตอนที่ ๓ การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ช่วง เดือนกุมภาพันธ์ถึง เดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๗ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือ

ช่วงแรก ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน ๒๕๒๗ เป็นการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมแล้วทำการสังเกตการณ์จัดบันทึกทั้งในรูปการเขียน และการใช้เครื่องอัดเสียง

ช่วงสอง ตั้งแต่ เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๗ เป็นการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้แบบสนทนาสัมภาษณ์ ทำการสนทนาสัมภาษณ์กลุ่มประชากร เป็นรายบุคคล จำนวนทั้งสิ้น ๑๗ คน (รายชื่อโปรดดูได้ที่ภาคผนวก)

มีรายละเอียดการเก็บและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- ๓.๑ ผู้วิจัยทำหน้าที่ขออนุญาตศึกษาการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ของ โครงการ ประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ โดยเข้าร่วม เป็นผู้ทำงานในคณะทำงานฝึกอบรมของชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและ เพื่อน
- ๓.๒ ผู้วิจัยเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรมซึ่ง เริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ ทำการสังเกตและจัดบันทึกตลอดช่วงการฝึกอบรมจนถึงเดือนกันยายน ๒๕๒๗ อันเป็นการสิ้นสุดการดำเนินการฝึกอบรม
- ๓.๓ นำเอาผลการสังเกตและการบันทึกมาจัดหมวดหมู่ตาม เกณฑ์การศึกษาในการวิจัยโดยมิได้มีการนำเสนอข้อมูล
- ๓.๔ ทำการสนทนาสัมภาษณ์กลุ่มประชากรโดยแยกเป็นรายบุคคลหลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว เพื่อใช้ประกอบการสังเกตและการบันทึก นำเอาผลการสนทนาสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ตาม เกณฑ์การศึกษาในการวิจัย โดยมิได้มีการนำเสนอข้อมูล
- ๓.๕ นำเอาผลในการสังเกต บันทึกตามข้อ ๓.๓ และการสนทนาสัมภาษณ์ ตามข้อ ๓.๔ มาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ โดยใช้วิธีการเขียนแบบบรรยาย และนำเสนอข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้

๑. โครงการฝึกอบรม
 - ๑.๑ ความเป็นมา
 - ๑.๒ แนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์

- ๒. กระบวนการฝึกอบรม
 - ๒.๑ การวางแผนการฝึกอบรม
 - ๒.๒ ดำเนินการฝึกอบรม
 - ๒.๓ การประเมินผลการฝึกอบรม
- ๓. ข้อมูลการศึกษาด้านหลักสูตร กลยุทธ์เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้
 - ๓.๑ หลักสูตร
 - ๓.๑.๑ หลักการสร้างหลักสูตร
 - ๓.๑.๒ เนื้อหาของหลักสูตร
 - ๓.๒ กลยุทธ์เทคนิค
 - ๓.๒.๑ หลักการเลือกและความเหมาะสมในการใช้กลยุทธ์ เทคนิค
 - ๓.๒.๒ ลักษณะของกลยุทธ์ เทคนิค
 - ๓.๓ ทรัพยากรการเรียนรู้
 - ๓.๓.๑ หลักการเลือกและความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้
 - ๓.๓.๒ ลักษณะของทรัพยากรการเรียนรู้

ตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ๒ ขั้นตอน คือ

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของ เครื่องมือการวิจัย ดังนี้

- ๔.๑.๑ การบันทึกกระบวนการฝึกอบรม นำข้อมูลที่ได้ทำการคัดเลือกแล้ว และนำข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ ในกระบวนการเรียนการสอนด้านหลักสูตร กลยุทธ์เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ในการฝึกอบรม และจัดเป็นหมวดหมู่ไว้ตามเกณฑ์ ที่ทำการศึกษาวิจัยอยู่
- ๔.๑.๒ แบบสนทนาสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้นำจัดเป็นหมวดหมู่ตามส่วนที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ในด้านหลักสูตร กลยุทธ์เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลรวม นำเอาข้อมูลทีวิเคราะห์ตามลักษณะของ เครื่องมือใน ข้อ ๔.๑ มารวบรวมทำการวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง และเขียนผลการวิเคราะห์ ในรูปของการบรรยาย การวิเคราะห์ข้อมูลรวมในบทนี้มีระบบการวิเคราะห์ ดังนี้

๔.๒.๑ กำหนดเป้าหมายของการวิเคราะห์

๔.๒.๒ วิธีการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมและเรียบเรียงจาก เกณฑ์การศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ นำ เข้าสู่การวิเคราะห์ การประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Malcolm S. Knowles ในสมมุติฐานเบื้องต้น ๔ ประการ คือ มโนภาพต่อตนเอง (Self-concept) ประสบการณ์ (Experience) ความพร้อม (Readiness) และแนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to learning) ด้วยคำถามหลัก ๓ ประการคือ

- ก. ในทางปฏิบัติ หลักการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) มีความสอดคล้องแค่ไหน อย่างไร ในสภาพเป็นจริง
- ข. มีปัจจัยใดบ้างในทางปฏิบัติที่ทำให้หลักการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) มีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องในสภาพเป็นจริง
- ค. มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันในด้านหลักสูตร กลยุทธ์ เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ในลักษณะใด

ดังแผนภูมิระบบการวิเคราะห์ ดังนี้

ภาพที่ ๑ แผนภูมิระบบการวิเคราะห์ข้อมูล

